

Ranta- metsien käsittely

SUOSITUS

Rantojen merkitys

Rannat ovat veden ja maan vaihtumisvyöhykkeitä. Veden läheisyydestä ja kosteusolojen vaihtelusta johtuen niissä on ympäristöstä poikkeavat elin- ja kasvuolot. Rannan kasvupaikka voi vaihdella karun kallioisesta rehevän lehtiseen, harjurannasta nevalehkeiseen rämerään tai tulvivaan rantaluhtaan. Pienvesien läheisyydessä on vielä oma vaihtelunsa. Niissä rannan kasvillisuuden ja vesiluonnon yhteys on kiinteämpi puiden varjostuksen ja veteen putoavan karikkeen vaikutuksesta.

Ravinteet ja kiintoaineet huonontavat veden laatua. Rantaan rajoittuvan metsän hyvällä käsittelyllä voidaan estää tai vähentää kiintoaineiden ja ravinteiden pääsyä vesistöihin.

Rantamaisema on tärkeä metsien virkistyskäytön kannalta. Hyvin maisemaan sopiva käsittely monipuolistaa ja elävöittää rantamaisemaa.

Rantametsät

Rantametsä on rantaan rajoittuvan metsän osa, johon voi kuulua suojavyöhyke, maisemakohde tai arvokas elinympäristö.

Suojavyöhyke

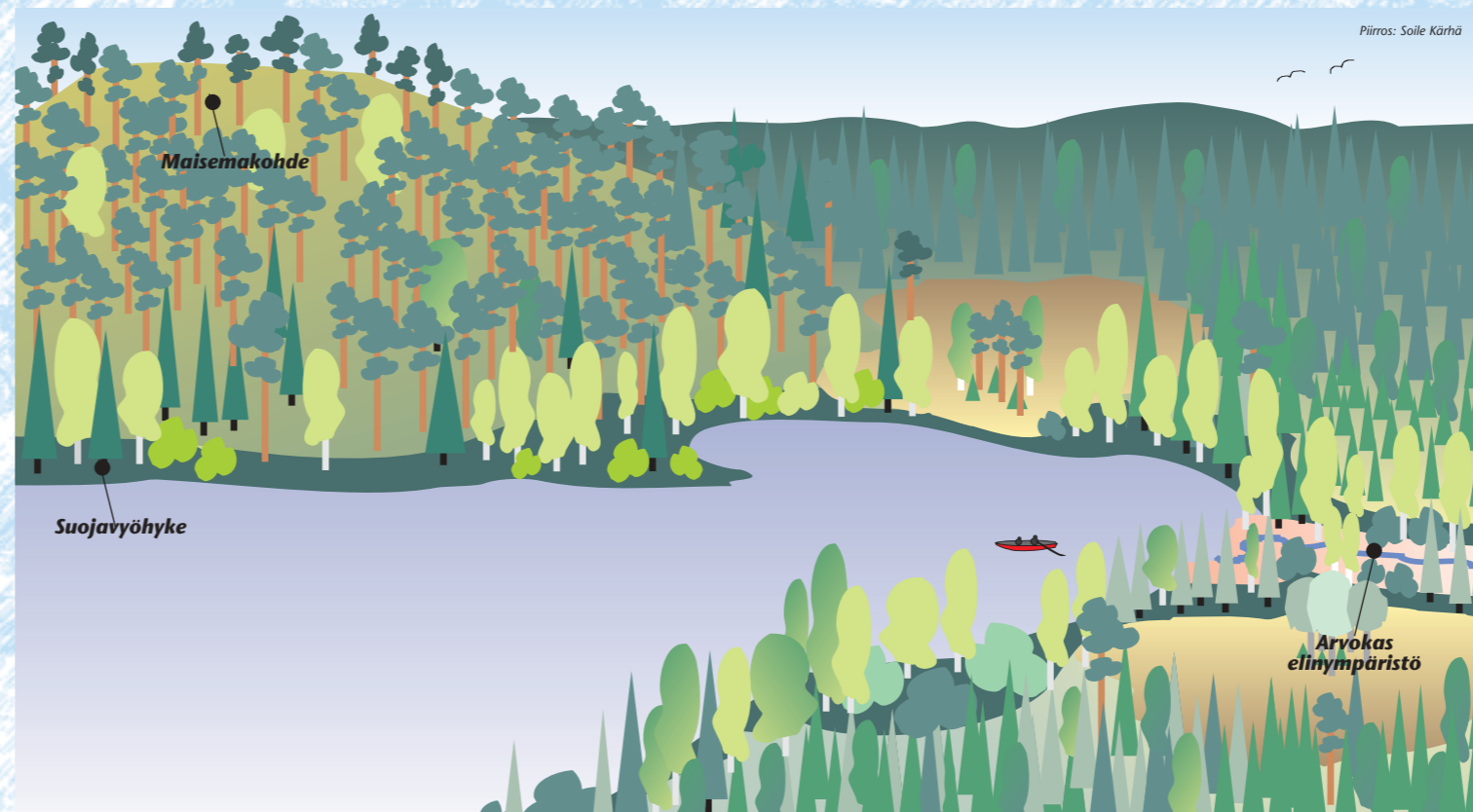
Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan vesistön tai pienveden reunaan jätettävää suojakaistaa. Kaista jätetään vesiensuojelun sekä luonnonarvojen tai maiseman vuoksi.

Maisemakohde

Maisemakohde tarkoittaa rannan lähimetsää, jolla maastonmuotojen takia on erityistä maisemallista merkitystä. Tällaisia metsiä on usein rinteillä, kalliolla, mäkimailla, pienissä saarissa tai kapeissa niemissä.

Arvokas elinympäristö

Rannoilla voi olla metsälain ja luonnonsuojelulain mukaisia sekä muita arvokkaita elinympäristöjä.

Suojavyöhyke

Puhtaat vedet, monimuotoinen vesiluonto ja vaihtelevat vesistötyypit kuuluvat olennaisesti maamme luontoon. Veden laatuun ja vesiluonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat maalta tulevat kiintoaineet ja ravinteet. Pohjaan painuva kiintoainekas huonontaa ja muuttaa pohjaeläöstön elinympäristöjä, ja kalojen kutupaikat liettyvät. Ravinteet lisäävät hapen kulutusta ja voimistavat vesistöjen rehevöitymistä. Rehevöityminen taas vähentää vesiluonnon monimuotoisuutta sekä laskee vesistöjen virkistyskäytöstä, taloudellista ja kalastollista arvoa.

Suojavyöhykkeen koskematon pintakasvillisuus vähentää ja estää kiintoaineksen ja ravinteiden kulkeutumista hakkuu- alalta vesistöön. Ojien varsillakin on säilytettävä muokkaamaton vyöhyke vesiensuojelun takia.

Rannoilla elää veden ja maan vaihtumisvyöhykkeeseen sopeutunutta lajistoa. Veden korkeuden vaihtelut ja tulvat monipuolistavat rannan lajistoa. Rantaan jätettävä suojavyöhyke säilyttää osaltaan rannan luonnonarvoja. Puustoinen suojavyöhyke varjostaa pienvesistöä, kuten puroa,

jokea tai lähettä. Varjostus estää lämpötilan nousua helteellä suojaten näin rapu- ja kalakantoja virtavesissä.

Suojavyöhyke jätetään vesistöjen ja pienvesien rantaan hakkuussa, puutavaran metsäkuljetuksessa, kunnostus- ojituksessa, metsänlannoituksessa, maanmuokkauksessa ja kulutuksessa.

Suojavyöhykkeeseen rajoittuvaa talousmetsää voidaan käsitellä kuten tavanomaisista talousmetsistä.

Suojavyöhykkeen leveys

Suojavyöhykkeen leveys voi vaihdella maanpinnan kaltevuuden, maalajin, metsätaloudellisen toimenpiteen ja vesistön luonteen mukaisesti. Suojavyöhykkeen leveyttä ja vyöhykkeelle jätettävän puuston määrää vaihtelemalla käsittely voidaan sopeuttaa mahdollisimman hyvin vesiensuojelun sekä luonnonarvojen ja maiseman säilyttämisen tarpeisiin.

Esimerkkejä suojavyöhykkeen leveydestä

Muut kuin arvokkaaksi elinympäristöksi luokiteltavat puot 3–5 m

Suojavyöhyke 3 m Suojavyöhyke 5 m

Maanpinnan kaltevuuden kasvu lisää suojavyöhykkeen leveyttä.

Joet
Lammet
Järvet
10–20 m

Suojavyöhyke 10 m Suojavyöhyke 20 m

Pienvesien arvokkaat elinympäristöt rajataan kohteen ominaispiirteiden mukaisesti 10–30 m

Paisteen tulosuunnan puolella ja pienen elinympäristön yhteydessä suojavyöhyke auttaa varjostuksen ja kostean pienilmaston säilymisessä.

Lasse Säteri

Puuston käsittely ja puunkorjuu

Suojavyöhykkeen rajauksessa ja käsittelyssä korostuu hyvä ennakkosuunnittelu. Suojavyöhyke suositellaan säilytettäväksi ensisijaisesti täysin luonnontilaisena ja lehtipuuvaltaisena. Suojavyöhykkeellä voidaan tehdä hakkuita, kuten poimia taloudellisesti arvokkaimpia puita. Vähäarvoisia lehtipuita, pienikokoisia havupuita, rantapuita ja pensaita säästetään hakkuissa. Joskus voi olla taloudellisista tai maisemallisista syistä perusteltua hakata puut suojavyöhykkeeltä, mutta kenttäkerros ja pensaat säästetään joka tapauksessa.

Puita ei kaadeta vesistöön, vaan kaatosuunnan tulisi olla vesistöstä pois päin. Suojavyöhykkeellä vältetään koneella ajoa, jottei vaurioiteta aluskasvillisuutta ja pensastoa. Puunkorjuussa sekä metsänhoitotöissä maanpintaa ei rikota tai muokata, eikä pintakasvillisuutta poisteta. Kosteilla rannoilla ja turvemaidilla hakkuu suositellaan tehtäväksi

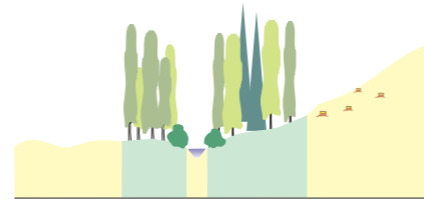
talvella. Kalastoltaan merkittävien purojen ja lampien rannoilla vyöhykkeellä on säilytettävä puuston varjostava vaikutus.

Puron ylityksiä on vältettävä. Jos hakkuualalla joudutaan ylittämään puro, on ajoura johdettava kohtisuoraan puron yli sellaisesta kohdasta, jossa maaperä kantaa parhaiten koneita ja mieluiten maan ollessa roudassa.

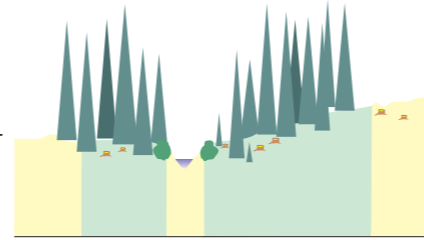
Uudistushakkuu voidaan rajata niin, että puro jää uudistusalueen reunalle. Jos mahdollista puron toinen puoli hakataan vasta, kun aiemmin tehdyille hakkuualalle on kasvanut suojaava taimikko.

Esimerkkejä suojavyöhykkeiden käsittelyyn

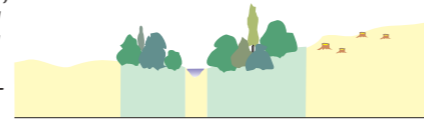
Suositaan lehtipuita ja luonnontilaa

Kuusivaltaisilla kohteilla harvennussivaiheessa luodaan tilaa lehtipuulle ja kuusen taimille

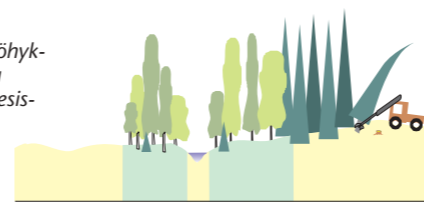

Vaikka puustoa poistetaan, suojellaan kenttä- ja pensaskerrostoa sekä maan pintaa rikkoutumattomana

KORJUUSSA

- vältetään vyöhykkeellä ajamista
- kaadetaan vesistöstä pois päin
- ei hakkuutähteitä vesistöön

Piirros: Soile Kärhä

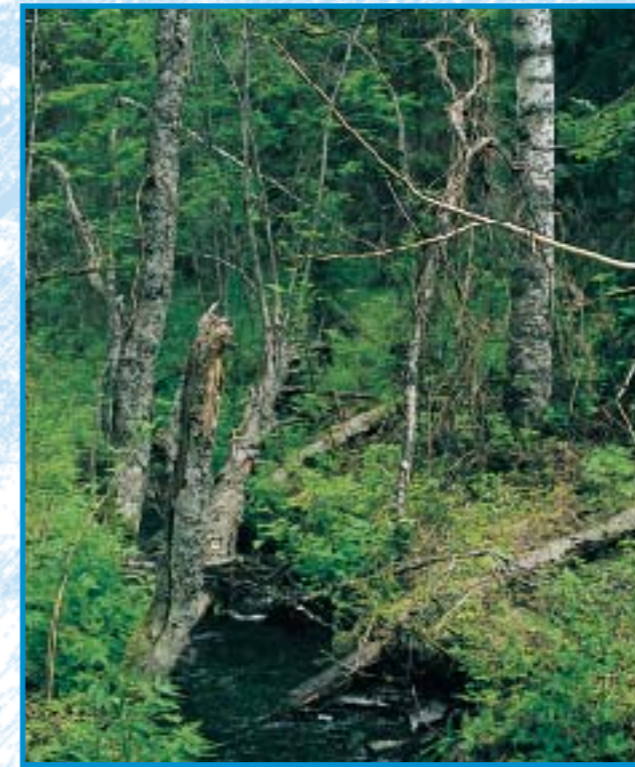
Kasvatushakkuuta suunniteltaessa ja toteutettaessa on jo ajateltava tilannetta myös uudistushakkuuvaiheessa. Harvennuksessa suositaan rannan läheisyydessä lehtipuita. Pieniä puita ei turhaan raivata. Jos hakkuualueella kasvaa ainoastaan havupuita, voidaan viimeisessä harvennuksessa harventaa voimakkaammin ja tehdä pieniä aukkoja rannan lähellä. Näin voimistetaan suojaavien pensaiden sekä lehtipuiden ja kuusten taimien kasvua.

Maisemakohteet

Maisemallisesti merkittävien metsien käsittelyssä noudetaan erityistä harkintaa. Käsittelykuviot rajataan sopivia maastomuotoja noudattaen. Hakkuiden suunnittelussa tulisi käyttää maaston tarjoamia mahdollisuuksia, jotta hakkuut sopeutuvat mahdollisimman luontevasti maisemaan.

Uudistaminen pyritään tekemään luontaisesti tiheää siemen- ja suojuuspuuasentoa käyttäen aina kun siihen on edellytyksiä. Avohakkuiden tulisi olla pienialaisia. Uudistusaloille suositellaan jätettäväksi säästöpuuryhmiä. Maisemanhoidollisista syistä kiertoajan jatkaminen ja uudistuskypsyn metsikön harventaminen voi olla perusteltua.

Pienet saaret ja kapeat niemet jätetään mieluiten kokonaan hakkaamatta. Erityistä huomiota kiinnitetään rantakallioiden ja hiekkarantojen ympäristöihin. Kitumaiden kalliomet-siköt suositellaan jätettäväksi luonnontilaan. Normaalisti metsäkuvasta poikkeavat maisemallisesti arvokkaat puuyksilöt säilytetään.

Päivi Salpakivi-Salomaa

Lasse Säteri

Arvokkaat elinympäristöt

Tyypillisesti vesistöjen yhteydessä on kosteita lehtolaikkuja, reheviä korpia, luhtia, vähäpuustoisia soita, kalliokkoja, hietikkoja ja perinneympäristöjä. Pienvedet välittömine lähiympäristöineen ovat oma elinympäristötyypinsä. Esimerkiksi veteen kaatuneet lahoavat puut ilmentävät elinympäristön luonnontilaisuutta. Rannoilla olevien metsäluonnon arvokkaiden elinympäristöjen käsittelyssä noudatetaan metsänhoitosuosituksia ja lainsäädäntöä. Ensisijaisesti elinympäristöt yleensä rajataan käsittelyjen ulkopuolelle tai voidaan käsitellä niiden ominaispiirteet säilyttävästi lainsäädännön ja suositusten mukaisesti.

Rantametsien käsittelyyn liittyvää lainsäädäntöä

Metsälaisa on lueteltu useita vesistöihin liittyviä erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä ei saa muuttaa. Luonnonsuojelulaisa on suojeltu vesistöihin liittyviä luontotyyppisiä. Vesilaki turvaa luonnontilaisesti lähteet koko maassa ja maankohoamisrannikon erikoiset vesistötyypit. Lisäksi vesilaki suojaa pienien lampien tai järvien sekä uomien säilymisen luonnontilaisena Lapin läänin eteläpuolella.

Metsätaloudessa tulee myös ottaa huomioon vesistön pilaamiseen tai muuttamiseen liittyvät vesilain määräykset. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kaavoitetuilla tai luonnonsuojelulain mukaisilla suojeleohjelma- tai maisemasuojelualueilla on toimittava kyseisten lakien säästöjen mukaisesti. Kun toimenpide voi vaikuttaa merkittävästi vesistöön ja kun toimitaan mainituilla ranta-alueilla, voidaan tarvita erillinen lausunto tai lupa.